

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПРОТИДІЇ ПЕРЕВИЩЕННЯ ВЛАДИ АБО СЛУЖБОВИХ ПОВНОВАЖЕНЬ ПРАЦІВНИКАМИ ПОЛІЦІЇ

Яцун М.М., ад'юнкт кафедри оперативно-розшукової діяльності НАВС.

Принцип верховенства права стосовно діяльності правоохоронних органів держави означає виконання правоохоронцями усіх без виключень вимог закону та дію будь-якої посадової особи тільки на підставі закону. Проте навіть у практиці європейських країн цей принцип не дотримується повністю через велику кількість чинників, що призводить до чисельних «відхилень» у виконанні вимог закону працівниками правоохоронних органів, порушень ними прав людини під час виконання службових обов'язків.

На відміну від європейських країн в Україні перевищення влади або службовим становищем набуло масштабного характеру. Зокрема, систематично порушуються права громадян України під час утримання їх у слідчих ізоляторах, про що свідчать виступи та повідомлення у пресі уповноваженого з прав людини. Адвокати вказують на існуючу практику розповсюдження наркотичних засобів через охорону серед затриманих осіб. Значною проблемою в усі роки незалежності України було незаконне порушення або закриття кримінальних справ (кримінального провадження), службові зловживання.

Факти зловживань, перевищення влади або службових повноважень, тобто злочинів у сфері службової діяльності працівників Національної поліції України, псують імідж усієї правоохоронної системи України, сприяють зростанню недовіри громадян до здатності органів поліції забезпечити належний правопорядок у країні. Протидія злочинності і, зокрема, злочинам у

сфері службової діяльності для правоохоронних органів є одним з головних завдань.

Таким чином, зважаючи вище викладене в умовах інтеграції України до Європейського Союзу дедалі більшої актуальності набуває необхідність створення чіткої системи протидії та профілактики вчинення службових злочинів працівниками Національної поліції України через призму міжнародного досвіду інших країн.

Визначальним для України в цьому контексті виступає саме досвід США та Великій Британії розвинута мережа громадських об'єднань, які уповноважені здійснювати нагляд за розслідуванням діянь з ознаками зловживань в поліції. Тому необхідно звернути увагу на досвід цих країн у здійсненні контролю за поведінкою працівників поліції з боку громадських об'єднань та відповідного реагування в разі вчинення ними службових зловживань чи інших протиправних діянь.

Забезпечення стабільності функціонування поліцейських системи у деяких країнах Європи покладається на подібні за функціональним призначенням підрозділи, зокрема в Бельгії – на Генеральну інспекційну службу, Комітет з персоналу та Федеральну службу боротьби з корупцією; у Великобританії – на Незалежну комісію з питань скарг на поліцію та Антикорупційний департамент; у Данії – на Департамент по персоналу; у Молдові – на Субдивізіон внутрішньої безпеки та Центр боротьби з економічною злочинністю та корупцією; у Польщі – на Бюро внутрішніх справ; у Словаччині – на Інспекцію Міністерства внутрішніх справ і Агенцію з контролю; в Угорщині – на Службу безпеки правоохоронних органів; у Чехії – на Інспекцію Міністерства внутрішніх справ. При виконанні своїх функцій вказані підрозділи максимально незалежні, що забезпечується їх прямим підпорядкуванням міністрам внутрішніх справ або керівникам поліції.

Своєрідною формою залучення громадськості до вирішення проблем профілактики правопорушень серед працівників поліції є

публічні розслідування, коли права громадян порушуються в результаті непрофесійних або протиправних дій правоохоронців. У населення, у свою чергу, має бути доступ до інформації щодо розслідування правопорушень, вчинених поліцейськими. На правах загального доступу мають також знаходитися інформаційні матеріали та документи щодо планів та результатів роботи правоохоронних підрозділів, загального бюджету та витрат, характеристик персоналу поліції (за віком, статтю, рівнем освіти та кваліфікації), контактна інформація посадовців тощо.

Досвід країн Співдружності показує, що такі розслідування, крім установлення істини у складних та резонансних справах, сприяють підвищенню рівня довіри населення до органів правопорядку. Впровадження такої форми роботи у справі зміцнення законності в органах внутрішніх справ України матиме лише позитивний ефект.

До перспективних заходів соціального характеру відноситься подальше залучення ЗМІ до виконання контрольно-ревізійних та допоміжних функцій. Активна взаємодія МВС України з громадськими формуваннями та неурядовими організаціями з одного боку формують у населення імідж міліції як відкритої організації, що підвищує рівень довіри до неї, а з іншого – попереджує професійнальну деформацію правоохоронців, знижує серед них рівень меркантильності та цинізму.

Досить активне в контролі за роботою поліції й населення. Скарги на роботу поліції керівництво поліцейських департаментів розглядає не як перешкоду в роботі, а дієвий засіб виявлення недбайливих чи некваліфікованих працівників для вжиття щодо них виховних, освітніх або дисциплінарних заходів. Регулярність зв'язку з населенням – один із найважливіших критеріїв оцінки ефективності роботи офіцера поліції. Цей зв'язок реалізується через зустрічі з населенням для розповіді про роботу поліції (свого роду звіт перед платником податків) або для навчання населення заходам безпеки. Це також бесіди з особами, які допускають різні відхилення у своїй

поведінці (схильність до наркотиків, алкоголю тощо). За кожним патрульним закріплений певний маршрут чи територія. Протягом зміни він мусить підтримувати зв'язок із населенням, заходячи, наприклад, у студентські гуртожитки, школи, відвідуючи неблагополучні сім'ї. Рух офіцера на маршруті жорстко контролюється черговою частиною агентства, із якою патрульний підтримує постійний зв'язок, доповідаючи про кожну зміну свого місцезнаходження. Активність у підтриманні правопорядку та припиненні його порушень оцінюється насамперед за кількістю арештів, що проводить патрульний офіцер. За робочу зміну він повинен провести не менше трьох арештів.

Таким чином підсумовуючи вищевикладена приходимо до висновку, що в умовах інтеграції України до Європейського Союзу дедалі більшої актуальності набуває необхідність створення чіткої системи протидії та профілактики вчинення службових злочинів працівниками Національної поліції України через призму позитивного досвіду зарубіжних країн, що досягли успіху у цій сфері.